

Οι σημειώσεις από την αγγλική μετάφραση της “Κοινωνίας του Θεάματος” από τον Ken Knabb, εκδόσεις “Bureau of Public Secrets”

Κεφάλαιο 7

επιγραφή: Η αναφορά από τον Μακιαβέλλι είναι από το πέμπτο κεφάλαιο του “*Ηγεμόνα*”.

165. Αυτή η δύναμη ομογενοποίησης...τα τείχη της Κίνας: πβλ. το Κομμουνιστικό Μανιφέστο (Μέρος 1): “Η φτήνεια των εμπορευμάτων του είναι το βαρύ πυροβολικό που γκρέμισε τα τείχη της Κίνας”.

169. Πολεοδομικός σχεδιασμός - “πολεοδομία”: Η γαλλική λέξη *urbanisme*¹ σημαίνει “πολεοδομία” αλλά έχει ίσως μια ελαφρά περισσότερο απρόσωπη και γραφειοκρατική συνδήλωση.

170. “ειρηνική συνύπαρξη μέσα στον χώρο”...“το ανήσυχο γίνεσθαι που λαμβάνει χώρα στην πρόοδο του χρόνου”: πιθανόν αναφορά ή υιοθετημένο από την *Φιλοσοφική Προπαίδεια* του Χέγκελ (μετάφραση από τον A.V. Miller, Blackwell, 1986, σελ. 66, 92, 144): “Ο Χώρος είναι η σύνδεση του ήρεμου διαχωρισμού και της γειτνίασης των πραγμάτων· ο Χρόνος είναι η σύνδεση της εξαφάνισης ή της μεταβολής τους...Στον χωρικό κόσμο το ζήτημα δεν είναι η διαδοχή αλλά η συνύπαρξη...Ως ένα αεικίνητο Γίνεσθαι [ο Χρόνος] δεν είναι στοιχείο ενός συνθετικού όλου”.

172. “ένα μονόδρομο σύστημα...να διατηρεί τον πληθυσμό υπό έλεγχο”: αναφορές από το *Η Πόλη στην Ιστορία* του Lewis Mumford (κεφ. 16.8).

174. “μια άμορφη μάζα...ημι-αστικός ιστός”: αναφορά από το *Η Πόλη στην Ιστορία* του Mumford (κεφ. 16.6).

176. “υπέταξε την ύπαιθρο στην πόλη”: αναφορά από το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* (Μέρος 1). “ο ίδιος ο αέρας είναι απελευθερωτικός”:
“*Stadtluft macht frei*” (“Ο αέρας της πόλης απελευθερώνει”) ήταν ένα γερμανικό ρητό του Μεσαίωνα, που εξέφραζε το γεγονός ότι οι δουλοπάροικοι θα μπορούσαν να απελευθερωθούν δραπετεύοντας/φεύγοντας προς τις πόλεις.

177. “η ύπαιθρος...απομόνωση και διαχωρισμός”: αναφορά από την *Γερμανική Ιδεολογία* των Μαρξ και Ένγκελς (Μέρος I, κεφ. 4, ενότητα 2). “**Ανατολίτικος Δεσποτισμός**”:
Δείτε το *Oriental Despotism: A Comparative Study of Total Power* (1957) του Karl Wittfogel, που εξετάζει την κοινωνική δομή των αυτοκρατοριών στις οποίες ο Μαρξ είχε αναφερθεί ως ο “Ασιατικός τρόπος παραγωγής”. Μια σύντομη κριτική στο βιβλίο του Wittfogel μπορεί να βρεθεί στο *Internationale Situationniste* #10, σελ. 72-73.

178. κριτική της ανθρώπινης γεωγραφίας: Για κάποιες από τις πρώτες “ψυχογεωγραφικές” εξερευνήσεις και οράματα που έθεσαν τη βάση για την ανάλυση του Ντεμπόρ, δείτε *Ανθολογία της ΚΔ*, σελ. 1-8, 50-54, 65-67· επεκταμένη έκδοση, σελ. 1-14, 62-66, 69-73, 86-89. η **ζωή...κατανοούμενη ως ταξίδι:** πβλ. την επιγραφή στο *Journey to the End of the Night* του Céline²: “Η ζωή μας είναι ένα ταξίδι στον χειμώνα και τη νύχτα, ψάχνουμε το πέρασμά μας σε έναν ουρανό χωρίς φως”.

179. αντικρατική δικτατορία του προλεταριάτου: Παρόλο που η έννοια μιας “δικτατορίας του προλεταριάτου” των Μαρξ και Ένγκελς ήταν εντελώς διαφορετική από τις δικτατορίες των σταλινικών κρατών επί του προλεταριάτου που αναδύθηκαν μισό αιώνα αργότερα, κάποιες αμφισημίες παρέμεναν σχετικά με την φύση και τη διάρκειά της, γεγονός που έδωσε τη δυνατότητα

1 Στμ. Στα αγγλικά η λέξη *urban* σημαίνει τον αστικό, του άστεως, της πόλης σε αντίθεση με τα της επαρχίας, υπαίθρου οπότε θα μπορούσαμε να αποδώσουμε τη λέξη *urbanism* και ως “αστεακός”.

2 Στμ. *Louis-Ferdinand Céline*, λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Δρ. Louis Ferdinand Auguste Destouches (1894 - 1961), Γάλλου επιφυλιδογράφου και γιατρού. Ο Céline ανέπτυξε ένα καινούριο ύφος γραψίματος που εκσυγχρόνισε την γαλλική λογοτεχνία. Το *Journey to the End of the Night* (γαλλικά: *Voyage au bout de la nuit*, 1932) είναι το πρώτο και σημαντικότερο έργο του.

στα σταλινικά καθεστώτα να προσποούνται ότι έχουν κάποια σχέση με την αρχική έννοια των Μαρξ και Ένγκελς. Η φράση του Ντεμπόρ διατέμνει αυτές τις αμφισημίες, κάνοντας καθαρό ότι οραματίζεται μια χαρακτηριστικά μη-κρατική μορφή κοινωνικής οργάνωσης, αυτό στο οποίο οι καταστασιακοί αναφέρονταν ως “γενικευμένη αυτοδιεύθυνση”. Δείτε Ραούλ Βανεγκέμ “*Notice to the Civilized Concerning Generalized Self-Management*” (Ανθολογία της ΚΔ, σελ. 283-289· επεκταμένη έκδοση, σελ. 363-371) και “Καθολική Αυτοδιαχείριση” (το τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου του Βανεγκέμ *Από τις άγριες απεργίες στην Καθολική Αυτοδιαχείριση*, διαδικτυακά στο www.bopsecrets.org/CF/selfmanagement.htm). Έχω εξετάσει μερικά από τα προβλήματα και τις δυνατότητες μιας τέτοιας κοινωνίας στο Κεφάλαιο 4 του *The Joy of Revolution*, που μπορεί να βρεθεί στο *Public Secrets* (Bureau of Public Secrets, 1997, σελ. 62-88) ή διαδικτυακά στο www.bopsecrets.org/PS/joyrev4.htm.

Κεφάλαιο 8

επιγραφή: όπως παρατηρείται στην εισαγωγική παράγραφο του άρθρου του Ντεμπόρ για την εξεγερση του Μάη του 1968 (“*Η Αρχή μιας Εποχής*” Ανθολογία της ΚΔ, σελ. 225· επεκταμένη έκδοση, σελ. 288), αυτή η παραπομπή επιλέχθηκε ως “ένα διασκεδαστικό παράδειγμα ενός τύπου ιστορικού ασυνείδητου που παραγόταν σταθερά από ανάλογες αιτίες και αντικρουόταν πάντα από παρόμοια αποτελέσματα”. Σε αυτή την συγκεκριμένη περίπτωση, μια γερμανική επανάσταση ξέσπασε το 1848, μόλις πέντε χρόνια μετά την επιπόλαιη απόρριψη μιας τέτοιας πιθανότητας από τον Ruge.

180. Η διαφορά...Schelling: πρώιμο κείμενο από τον Χέγκελ. Η πλήρης πρόταση του Χέγκελ αναφέρεται στο *Ιστορία και Ταξική Συνείδηση* του Λούκατς (σελ. 139), μεταφρασμένο ως εξής: “Όταν η δύναμη της συνθέσεως εξαφανίζεται από τις ζωές των ανθρώπων και όταν οι αντιθέσεις έχουν χάσει τη ζωτική τους σχέση και την δύναμη της αλληλεπίδρασης και αποκτούν ανεξαρτησία, τότε είναι που η φιλοσοφία γίνεται μια αισθητή ανάγκη”.

182. “η πρώτη συνθήκη κάθε κριτικής”: πβλ. Μαρξ: *Εισαγωγή σε μια κριτική της Φιλοσοφίας του Δικαίου του Χέγκελ*: “η κριτική της θρησκείας είναι η ουσιαστική προϋπόθεση κάθε κριτικής”.

183. Είναι το νόημα ενός κόσμου με ανεπαρκές νόημα: πβλ. Μαρξ: *Εισαγωγή σε μια κριτική της Φιλοσοφίας του Δικαίου του Χέγκελ*: “Η θρησκεία είναι ο αναστεναγμός του καταπιεσμένου, η καρδιά ενός άκαρδου κόσμου, το πνεύμα των συνθηκών χωρίς πνεύμα”

188. Όταν η τέχνη γίνεται ανεξάρτητη...το λυκόφως της ζωής: πβλ. Τον *Πρόλογο στην Φιλοσοφία του Δικαίου του Χέγκελ*: “Όταν η φιλοσοφία ζωγραφίζει το γκρίζο της στο γκρίζο, μια μορφή ζωής έχει γεράσει. Η γκρίζα φιλοσοφία μπορεί να το κατανοήσει, αλλά δεν μπορεί να το επαναφέρει στη νεότητα. Η κουκουβάγια της Αθηνάς [της θεάς της σοφίας] πετά μόνο στο λυκόφως”³.

189. Eugenio d’Ors: Το βιβλίο *Lo Barroco* (1935) του d’Ors έχει μεταφραστεί στα γαλλικά (*Du Baroque*), αλλά όχι στα αγγλικά. **πέραςμα:** Ο Ντεμπόρ μπορεί να παίζει με διάφορες συνδηλώσεις αυτής της λέξης, με την έννοια της κίνησης ή της μετάβασης ή του εφήμερου (το πέραςμα του χρόνου) αλλά ίσως και με την έννοια μιας κυριολεκτικής ή μουσικής διαδοχής (μιας μουσικής ακολουθίας).

190. Η τέχνη στην περίοδο της διάλυσής της – ένα κίνημα άρνησης που πασχίζει για την ίδια του την υπέρβαση: Αυτή η θέση και αρκετές άλλες στις πρώτες σελίδες αυτού του κεφαλαίου ανακεφαλαιώνουν πολύ πιο εκτενείς αναλύσεις πάνω στην τέχνη και το πιθανό ξεπέρασμά της σε πολλά άρθρα καταστασιακών, ειδικότερα στη διάρκεια της πρώιμης περιόδου (περίπου 1957-1962) όταν οι καταστασιακοί είχαν εστιάσει σε αυτό το έδαφος. Δείτε, για παράδειγμα, *Ανθολογία της ΚΔ*, σελ. 143-147, 310-314; επεκταμένη έκδοση, σελ. 183-188, 393-397.

---

3 Στμ. Για την έκφραση αυτή:

191. Ο ντανταϊσμός επιδίωξε να καταργήσει την τέχνη χωρίς να την πραγματώσει· ο σουρεαλισμός προσπάθησε να πραγματώσει την τέχνη χωρίς να την καταργήσει: Πβλ. Μαρξ: “Εισαγωγή σε μια Κριτική της Εγελιανής Φιλοσοφίας του Δικαίου”: “Η φιλοσοφία δεν μπορεί να πραγματωθεί χωρίς την κατάργηση του προλεταριάτου και το προλεταριάτο δεν μπορεί να καταργηθεί χωρίς να πραγματώσει τη φιλοσοφία”. Για περισσότερα σχετικά με τον Ντανταϊσμό και τον Σουρεαλισμό, δείτε *Ανθολογία της ΚΔ*, σελ. 18-20, 171-172· επεκταμένη έκδοση, σελ. 27-30, 224, και Raoul Vaneigem: *A Cavalier History of Surrealism* (1977· μετάφραση Donald Nicholson-Smith, AK Press, 1999). **Καταστασιακοί:** αυτή είναι η μόνη αναφορά της λέξης στην *Κοινωνία του Θεάματος*. Όπως αναφέρει ο Ντεμπόρ στο *Αληθινό Σχίσμα στην Διεθνή*⁴ (1972· μετάφραση John McHale, Pluto Press, 2003, σελ. 120), αυτή η εντελώς ελάχιστη αναφορά ήταν σκόπιμη.

192. Riesman: David Riesman⁵ (1909-2002), συγγραφέας του Μοναχικού Πλήθους (*The Lonely Crowd*, 1950). **Whyte:** William H. Whyte (1917-1999), συγγραφέας του *The Organization Man* (1956).

193. Clark Kerr...προηγούμενος αιώνας: Στο *The Uses of the University* (1963) ο Kerr γράφει: “Η παραγωγή, διανομή και κατανάλωση της “γνώσης” σε όλες τις μορφές της λέγεται ότι αντιστοιχεί στο 29 τοις εκατό του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος...και η “παραγωγή γνώσης” αυξάνεται με διπλάσιο ρυθμό από τον ρυθμό της υπόλοιπης οικονομίας...Αυτό που έκαναν οι σιδηρόδρομοι το δεύτερο μισό του προηγούμενου (19ου) αιώνα και το αυτοκίνητο το πρώτο μισό αυτού του αιώνα (20ου) ίσως γίνει στο δεύτερο μισό από την βιομηχανία γνώσης”. Αυτή η αναφορά έχει μια επιπλέον οξύτητα επειδή ο Kerr ήταν πρόεδρος του Πανεπιστημίου Μπέρκλεϊ (University of California at Berkeley) στη διάρκεια του Κινήματος Ελεύθερου Λόγου το 1964, που μεταξύ άλλων πραγμάτων αμφισβήτησε την έννοια των πανεπιστημίων ως “εργοστασίων γνώσης”.

195. η σύγκρουση είναι στην αρχή των πάντων σε αυτόν τον κόσμο: πβλ. Ηράκλειτος: “ο πόλεμος είναι ο πατέρας των πάντων”. **Η ισχύς που είναι απόλυτη...απόλυτα διεφθαρμένη:** πβλ. Την περίφημη παρατήρηση του Λόρδου Acton, “η εξουσία τείνει να διαφθείρει και η απόλυτη εξουσία διαφθείρει απόλυτα”.

198. Αυτοί που αποκηρύσσουν άφθονη υποκίνηση της κοινωνίας στην σπατάλη: Πιθανός υπαινιγμός στο *The Waste Makers* (1960) του Vance Packard. **The Image:** το βιβλίο *The Image or What Happened to the American Dream*, του Daniel Boorstin εκδόθηκε το 1962. Σε μεταγενέστερες εκδόσεις ο τίτλος άλλαξε σε: *The Image: A Guide to Pseudo-Events in America*.

200. καταδιώκει την σύγχρονη κοινωνία σαν ένα φάντασμα: πβλ. την εισαγωγική γραμμή του Κομμουνιστικού Μανιφέστου: “Ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από την Ευρώπη...”.

202. Για να καταλάβει τις “στρουκτουραλιστικές” κατηγορίες...αντανακλούν μορφές και συνθήκες της ύπαρξης: πβλ. Μαρξ: *Εισαγωγή σε Μια Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας*: “Όπως ακριβώς γενικά όταν εξετάζουμε οποιαδήποτε ιστορική ή κοινωνική επιστήμη, έτσι και στην περίπτωση της ανάπτυξης των οικονομικών κατηγοριών είναι πάντα αναγκαίο να θυμόμαστε ότι το αντικείμενο – στο παρόν πλαίσιο η σύγχρονη αστική κοινωνία – προϋποτίθεται τόσο στην πραγματικότητα όσο και στη νόηση, και κατά συνέπεια κατηγορίες εκφράζουν μορφές ύπαρξης και συνθήκες ύπαρξης – και μερικές φορές απλά διαφορετικές πλευρές – αυτής της συγκεκριμένης κοινωνίας”. **Όπως ακριβώς κάποιος δεν κρίνει ένα άτομο από αυτό που σκέφτεται για τον εαυτό του...Δεν μπορούμε να κρίνουμε...αντιφάσεις της υλικής ζωής...:** παράφραση και αναφορά στην *Εισαγωγή σε Μια Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας* του Μαρξ. **Η δομή είναι η θυγατέρα της παρούσας εξουσίας:** πβλ. Jonathan Swift: *Thoughts on Various Subjects, Moral and Diverting*⁶ (1706): “Ο έπαινος είναι η θυγατέρα της παρούσας

4 Στμ. στα ελληνικά: Γ. Ντεμπόρ - Τ. Σανγκουνιέτι: *Το Αληθινό Σχίσμα στη Διεθνή*, εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος, 2010.

5 Στμ. *David Riesman*: κοινωνιολόγος, εκπαιδευτικός και σχολιαστής-συγγραφέας best-seller σχετικά με την αμερικανική κοινωνία.

6 Στμ. *Τζόνθαν Σουίφτ*: (1667 – 1745), Αγγλο-ιρλανδός σατυρικός συγγραφέας, δοκιμογράφος, πολιτικός επιφυλλιογράφος (αρχικά για τους Whigs, αργότερα για τους Τόρις), ποιητής και κληρικός. Γεννήθηκε στο Δουβλίνο και σπούδασε στο Τρίνιτι Κόλετζ. Έφυγε το 1689 για την Αγγλία αλλά επέστρεψε το 1694 αφού απέτυχε ως πολιτικός. Πίσω στην πατρίδα του εντάχθηκε στην Εκκλησία και έγινε πρωτοπρεσβύτερος του Αγίου Πατρικίου το 1713. Παράλληλα με τα εκκλησιαστικά καθήκοντά του, ο Σουίφτ ήταν ένας χαλκέντερος πολιτικός σχολιαστής. Το γνωστότερο έργο του, *Τα ταξίδια του Γκάλιβερ*, μια φανταστική περιήγηση σε χώρες γιγάντων και νάνων, περιέχει μία

εξουσίας”. Ο στρουκτουραλισμός δεν αποδεικνύει την υπερϊστορική εγκυρότητα...το ψυχρό όνειρο του στρουκτουραλισμού: πβλ. την Εισαγωγή σε Μια Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας του Μαρξ: “το παράδειγμα της εργασίας καταδεικνύει με τον πιο έντονο τρόπο πώς ακόμα και οι πιο αφηρημένες κατηγορίες παρά την ισχύ τους σε όλες τις εποχές – ακριβώς επειδή είναι αφαιρέσεις – είναι εξίσου προϊόν ιστορικών συνθηκών ακόμα και στην συγκεκριμένη μορφή των αφαιρέσεων, και διατηρούν την πλήρη ισχύ τους μόνο για το και εντός του πλαισίου αυτών των συνθηκών”.

203. οι ιδέες από μόνες τους δεν μπορούν να οδηγήσουν πέρα από το υπάρχον θέαμα...μια πρακτική δύναμη σε κίνηση: πβλ. Μαρξ και Ένγκελς: *Η Αγία Οικογένεια* (κεφ. VI.3.c): “Οι ιδέες δε μπορούν ποτέ να οδηγήσουν πιο πέρα από μια παλιά τάξη του κόσμου αλλά μόνο πιο πέρα από τις ιδέες της παλιάς τάξης του κόσμου...Για να πραγματοποιηθούν οι ιδέες χρειάζονται άνθρωποι που θα ασκήσουν μια πρακτική δύναμη”. Μια παρόμοια διατύπωση υπάρχει και στην ενότητα “Ανθρώπινες Απαιτήσεις” στα Χειρόγραφα του 1844 του Μαρξ: “Για να καταργηθεί η ιδέα της ατομικής ιδιοκτησίας, η ιδέα του κομμουνισμού είναι αρκετά επαρκής. Αλλά απαιτεί πραγματική κομμουνιστική δράση για να καταργηθεί η πραγματική ατομική ιδιοκτησία”. **Αυτή η θεωρία δεν περιμένει θαύματα από την εργατική τάξη:** πβλ. *Ο Εμφύλιος Πόλεμος στη Γαλλία* του Μαρξ (ενότητα 3): “Η εργατική τάξη δεν περίμενε θαύματα από την Κομμούνα”.

204. “βαθμός μηδέν της γραφής”: τίτλος βιβλίου του Ρολάν Μπαρτ⁷ (μεταφρασμένο στα αγγλικά ως *Writing Degree Zero*). Σημαίνει την γραφή που είναι εντελώς απογυμνωμένη από ουσία και νόημα, αφήνοντας τίποτα άλλο παρά τον “γυμνό σκελετό”: η γραφή “ως τέτοια” [καθαυτή]. Συνεπώς η “αντιστροφή” της είναι η γραφή που έχει την πληρέστερη δυνατή ουσία και σημασία.

205. Το ίδιο το στυλ της διαλεκτικής θεωρίας...αναπόφευκτη καταστροφή: πβλ. Τον *Επίλογο στην Δεύτερη Έκδοση της γερμανικής έκδοσης του Κεφαλαίου* του Μαρξ: “στην ορθολογική της μορφή η διαλεκτική είναι ένα σκάνδαλο και ένα βδέλυγμα για την αστική κοινωνία και τους δογματικούς καθηγητές της, επειδή για να κατανοήσει την υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων [η διαλεκτική] αναγνωρίζει ταυτόχρονα την άρνηση αυτής της κατάστασης, την αναπόφευκτη καταστροφή της· επειδή θεωρεί κάθε ιστορικά αναπτυσσόμενη κοινωνική μορφή ως σε μια ρευστή κίνηση και έτσι λαμβάνει υπόψιν την μεταβατική φύση της καθώς και την στιγμιαία ύπαρξή της”.

206. “Η αλήθεια δεν είναι σαν το προϊόν στο οποίο δεν...που το έφτιαξε”: αναφορά από τον Πρόλογο στην *Φαινομενολογία του Πνεύματος* (Miller #39, σελ. 23· Baillie, σελ. 99· Kaufmann, σελ. 60). **αντιστροφή:** η γαλλική λέξη *renversement* μπορεί να σημαίνει αντιστροφή ή αναστροφή, αλλά έχει επίσης μια πιο ενεργή συνδήλωση της ανατροπής ή του αναποδογυρίσματος. **Détournement/μεταστροφή:** η γαλλική λέξη σημαίνει εκτροπή, αναδρομολόγηση, υπεξαίρεση, (αερο)πειρατία, ή διαφορετικά η εκτροπή κάποιου πράγματος από την κανονική του πορεία ή σκοπό. Όπως οι περισσότεροι αγγλόφωνοι που έχουν πραγματικά κάνει πρακτική στην μεταστροφή, έχω επιλέξει να διατηρήσω την γαλλική γραφή και προφορά του ουσιαστικού και να αγγλικοποιήσω το ρήμα. Για περισσότερα για τη μεταστροφή, δείτε την *Ανθολογία της ΚΔ*, σελ. 8-14, 55-56· επεκταμένη έκδοση, σελ. 14-21, 67-68. **απαντά την “φιλοσοφία της αθλιότητας” με την “αθλιότητα της φιλοσοφίας”:** Ο Μαρξ άσκησε κριτική στο *Η Φιλοσοφία της Αθλιότητας* του

πικρή σάτιρα και ανελέητη κριτική για τη σύγχρονή του κοινωνία και τις αγγλοϊρλανδικές σχέσεις. Η προσωπική ζωή του και ιδιαίτερα η φιλία του με δύο νεότερες γυναίκες, την Έστερ Τζόνσον (γνωστότερη ως Στέλλα) και την Έστερ Βάνομρι, προκάλεσαν επικρίσεις. Άλλα έργα του είναι τα: *A Tale of a Tub* (1704), *An Argument Against Abolishing Christianity* (1712) και το *A Modest Proposal* (1729). Θεωρείται από την Εγκυκλοπαίδεια Μπριτάνικα ως ο σημαντικότερος σατυρικός πεζογράφος στην αγγλική γλώσσα, και είναι πολύ λιγότερο γνωστός για την ποίησή του. Αρχικά δημοσίευε όλα τα έργα του με διάφορα ψευδώνυμα – όπως Lemuel Gulliver, Isaac Bickerstaff – ή ανώνυμα. Είναι επίσης γνωστός ως δεξιότηχνης δύο στυλ σάτιρας, της Ορατικής και της *Juvenalian*. Το ανέκφραστο, ειρωνικό ύφος γραφής του, ιδιαίτερα στο *A Modest Proposal*, οδήγησε στην ονομασία αυτού του είδους σάτιρας ως “σουιφτικής”. Το βιβλίο *Thoughts on Various Subjects, Moral and Diverting*, πιο σύντομα γνωστό και ως *Thoughts on Various Subjects*, συνίσταται σε μια σειρά από σύντομα επιγράμματα και αποφθέγματα χωρίς κάποια ιδιαίτερη σύνδεση μεταξύ τους. Ανάμεσα σε άλλα περιέχει την αναφορά: “Όταν μια πραγματική ευφύια εμφανίζεται στον κόσμο, θα την αναγνωρίσεις από αυτό το σημάδι, ότι οι ηλίθιοι συνασπίζονται όλοι εναντίον της”.

7 Στμ. Ρολάν Μπαρτ: (1915 – 1980) Γάλλος θεωρητικός και κριτικός της λογοτεχνίας, φιλόσοφος, γλωσσολόγος και σημειολόγος. Οι ιδέες του εξερευνούν πολλά διαφορετικά πεδία και επηρέασε την ανάπτυξη θεωρητικών σχολών σκέψης, όπως ο στρουκτουραλισμός, η σημειωτική, η κοινωνική θεωρία, η ανθρωπολογία και ο μεταστρουκτουραλισμός.

Προιντόν (1846) γράφοντας την *Αθλιότητα της Φιλοσοφίας* (1847). **“Αλλά παρόλες τις τροπές και εκτροπές...ιστορική ενδυμασία”**: Οι δυο παραπομπές από τον Kierkegaard είναι από τα *Philosophical Fragments*⁸, κεφ. 5.

207. Η λογοκλοπή είναι αναγκαία...: ολόκληρη αυτή η θέση είναι μια αυτολεξεί λογοκλοπή από το *Poésies* (Μέρος II) του Ducasse. Ο Isidore Ducasse (1846-1870), γνωστός ως Λωτρεαμόν (Lautréamont), είναι ο μυστηριώδης συγγραφέας του *Maldoror* και του *Poésies*, που αμφότερα κάνουν εκτεταμένη χρήση της μεταστροφής. Στο αυτοβιογραφικό του έργο *Πανηγυρικός*⁹ (1989, μεταφρασμένο από τους James Brook και John McHale, Verso, 2004, σελ. 42-43), ο Ντεμπόρ περιγράφει την εμπειρία του από καταιγίδες στην ορεινή περιοχή της κεντρικής Γαλλίας: “Μόνο μια φορά, τη νύχτα, είδα μια αστραπή να πέφτει κοντά μου απέξω: δεν μπορούσες να δεις καν πού είχε πέσει· όλο το τοπίο φωτίστηκε εξίσου για μια καταπληκτική/εντυπωσιακή στιγμή. Τίποτα στην τέχνη δεν μου έχει δώσει ποτέ αυτή την εντύπωση της αμετάκλητης λαμπρότητας, εκτός από την πρόζα που ο Λωτρεαμόν χρησιμοποίησε στην προγραμματική του έκθεση που αποκάλεσε *Poésies*”.

208. Η μεταστροφή έχει θεμελιώσει την αιτία της σε τίποτα άλλο από...: πβλ. το άνοιγμα του βιβλίου του Max Stirner *Ο Μοναδικός και η Ιδιοκτησία του*: “Θεμελίωσα την αιτία στο τίποτα”.

Κεφάλαιο 9

επιγραφή: Η παραπομπή είναι από την *Φαινομενολογία του Πνεύματος* του Χέγκελ (Miller #178, σελ. 111· Baillie, σελ. 229).

214. αυτό που ο Μανχάιμ καλεί “ολική ιδεολογία”: δείτε Karl Mannheim¹⁰: *Ιδεολογία και Ουτοπία*, Μέρος II.

215. “έκφραση...ανάμεσα στους ανθρώπους”: αναφορά από την ενότητα “Αλλοτριωμένη Εργασία” στα *Χειρόγραφα του 1844* του Μαρξ. **“καθώς η ποσότητα των αντικειμένων αυξάνεται...ο άνθρωπος υποδουλώνεται”** και **“Η ανάγκη για χρήμα...η μόνη ανάγκη που παράγει”:** αναφορές από την ενότητα **“Ανθρώπινες Απαιτήσεις”** των *Χειρογράφων του 1844* του Μαρξ (γνωστό και ως *Οικονομικά και Φιλοσοφικά Χειρόγραφα*). Η παραπομπή από το *Jenenser Realphilosophie* του Χέγκελ είναι από την ίδια παράγραφο που έχει μεταστραφεί στη Θέση 2.

217. Ψευδής Συνείδηση: Το βιβλίο του Τζόσεφ Γκαμπέλ¹¹ *La Fausse Conscience* (1962)· μεταφράστηκε από την Margaret A. Thompson ως *False Consciousness: An Essay on Reification* (Harper, 1975). **ο διαχωρισμός έχει χτίσει τον δικό του κόσμο:** πβλ. *Παροιμίες* 9:1: “Η σοφία έχει χτίσει τον δικό της οίκο”.

218. “Σε κλινικές περιγραφές...αλληλοσυνδέονται”: αναφορά από το βιβλίο *False Consciousness*, σελ. 61-62 (η μετάφραση ελαφρά τροποποιημένη). **“το σημάδι του καθρέφτη”**

8 Στμ. Σαίρεν Κίρκεγκωρ (Søren Aabye Kierkegaard) (1813 - 1855), Δανός φιλόσοφος και θεολόγος, ποιητής, κοινωνικός κριτικός και θρησκευτικός συγγραφέας, που θεωρείται ευρέως ως ο πρώτος υπαρξιστής φιλόσοφος. Στο έργο του ο Κίρκεγκωρ άσκησε έντονη κριτική τόσο στην εγγεληνή φιλοσοφία της εποχής του όσο και σε πρακτικές της επίσημης Εκκλησίας τις οποίες θεωρούσε ανούσιες και τυπολατρικές. Πολλά από τα έργα του ασχολούνται με θρησκευτικά προβλήματα, όπως με τη φύση της πίστης, τον θεσμό της χριστιανικής Εκκλησίας, τη χριστιανική ηθική και θεολογία και τις απόψεις και τα συναισθήματα των ατόμων όταν αντιμετωπίζουν υπαρξιακές επιλογές. Εξαιτίας του γεγονότος αυτού, το έργο του Κίρκεγκωρ έχει καταταγεί στον χριστιανικό υπαρξισμό και την υπαρξιακή ψυχολογία. Το έργο *Philosophical Fragments* έχει αποδοθεί στα ελληνικά ως *Φιλοσοφικά Ψιχία*.

9 Στμ. Γκυ Ντεμπόρ, *Πανηγυρικός*, εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος, 1995.

10 Στμ. Καρλ Μανχάιμ (1893 - 1947), ή *Károly Mannheim* στην αρχική γραφή του ονόματός του: ουγγρικής καταγωγής κοινωνιολόγος που άσκησε επίδραση στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα και ένας από τους θεμελιωτές της κλασσικής κοινωνιολογίας καθώς και θεμελιωτής της κοινωνιολογίας της γνώσης. Είναι περισσότερο γνωστός για το βιβλίο του *Ιδεολογία και Ουτοπία* (στα ελληνικά από τις εκδόσεις Γνώση, 1997) εκδόθηκε το 1936, στο οποίο επιχειρηματολογεί ότι οι ιδεολογίες είναι η πραγματική φύση οποιασδήποτε δεδομένης κοινωνίας και στην προσπάθεια να επιτύχουν την ουτοπία, αυτές οι ιδεολογίες επηρεάζουν τις θεωρίες της φιλοσοφίας ακόμα και της ιστορίας.

11 Στμ. Joseph Gabel (1912 - 2004), Γάλλος ουγγρικής καταγωγής κοινωνιολόγος και φιλόσοφος. Το έργο του επηρεάστηκε έντονα από τον Μαρξισμό αλλά ήταν εναντίον του σταλινισμού και κριτικός απέναντι στο έργο του Αλτουσσέρ.

(*signe du miroir*): ψυχιατρικός όρος που αναφέρεται στο επίμονο/εμμονικό κοίταγμα ενός ατόμου στον καθρέφτη και/ή την συγκεχυμένη αντίληψή του ότι έχει βρει συνομιλητές στις εικόνες του καθρέφτη. Ο όρος αποδίδεται ως το “σύμπτωμα του καθρέφτη” στην αγγλική μετάφραση του βιβλίου του Gabel, όπως, πχ. Στο επόμενο απόσπασμα (το οποίο επίσης περιέχει άλλες δυο φράσεις που παρατίθενται από τον Ντεμπόρ): “Μπορώ να επιβεβαιώσω ότι υπάρχει συμπεριφορά στο κοινωνικό επίπεδο που είναι φαινομενολογικά κοντά στο “σύμπτωμα του καθρέφτη” των ψυχιάτρων. Τότε είναι που το Κράτος – συνήθως ολοκληρωτικό – επιλέγει έναν φανταστικό συνομιλητή με σκοπό μια πράξη βίας ή μια εδαφική κατάκτηση (επι)κυρωμένη με την μορφή μιας υποτιθέμενης διαπραγμάτευσης. Αυτό είναι – όπως ακριβώς και το εν λόγω κλινικό φαινόμενο – μια ψευδαίσθηση επαφής/συνάντησης με έναν τεχνητό συνομιλητή· μια συμπεριφορά σχιζοφρενικής δομής” (*False Consciousness*, σελ. 258-259).

219. “η αφύσικη ανάγκη...στο περιθώριο της ύπαρξης”: αναφορά από την *Ψευδή Συνείδηση*, σελ. 199.

221. “αυτή η ιστορική αποστολή της εδραίωσης της αλήθειας στον κόσμο”: πβλ. Μαρξ: *Εισαγωγή σε μια Κριτική της Φιλοσοφίας του Δικαίου του Χέγκελ*: “Το καθήκον της ιστορίας είναι λοιπόν να εδραιώσει την αλήθεια γι’ αυτόν τον κόσμο από την στιγμή που ο άλλος κόσμος έχει αποδειχτεί απατηλός”. **η τάξη που μπορεί να διαλύσει όλες τις τάξεις:** πβλ. Στο ίδιο κείμενο, που αναφέρεται στο προλεταριάτο ως “η τάξη που είναι η διάλυση όλων των τάξεων”. **“άμεσα συνδεδεμένα με την παγκόσμια ιστορία”:** αναφορά από την *Γερμανική Ιδεολογία* των Μαρξ και Ένγκελς (Μέρος I, κεφ. 2, ενότητα 5).